

НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКСТРЕМАЛЬНОГО ТУРИЗМУ

Андрій Кухтій, Лідія Тимошенко,
Костянтин Лабарткава, Володимир Ковалишин

*Львівський державний університет
фізичної культури імені Івана Боберського*

Анотація. Екстремальний туризм є одним із найперспективніших у світі. У сучасних умовах на світовому ринку туристичних послуг чітко простежується тенденція щодо стрімкого розвитку популярності активних видів туризму. Екстремальні розваги – це нова конкурентна перевага для будь-якого туристичного місця або маршруту, оскільки вибираючи місце для відпочинку, сучасні туристи замислюються не тільки про наявність цікавих для огляду об'єктів, побутових зручностей, особливостей клімату країни перебування тощо, але і про запропоновані розваги.

Ключові слова: екстремальний туризм, наукові засади, подорож.

Abstract. Extreme tourism is one of the most promising in the world. In today's conditions in the tourist services world market, a rapid development trend towards the popularity of tourism active types is clearly visible. Extreme entertainment is a new competitive advantage for any tourist destination or route because when choosing a place for recreation, modern tourists think not only about the availability of interesting sightseeing for viewing, household amenities, features of the climate of the host country, etc., but also about entertainment which is being offered.

Keywords: extreme tourism, scientific principles, travel.

Постановка проблеми полягає в тому, що за результатами аналізу наукових досліджень екстремального туризму виявлено, що його унікальну роль поки погано усвідомлюють у нашій країні на усіх рівнях правління. У сучасному світі екстремальний туризм стає популярним видом проведення вільного часу. Він відіграє значну роль у створенні робочих місць, формуванні ВВП, а також забезпеченні зайнятості населення. Захоплення людей екстремальним туризмом зростає з кожним роком. За оцінками фахівців, на частку цього сегмента припадає понад 10% світового туристського ринку, а темпи зростання екстремальних поїздок перевищують середні темпи зростання туризму в цілому.

Мета дослідження – дослідження наукових підходів екстремального туризму.

Екстремальний туризм належить до найбільш небезпечних видів туризму, його мета полягає в тому, щоб відчути небезпеку. Розвиток екстремального туризму тісно пов'язаний з історією розвитку екстремальних видів спорту, серед яких скайсерфінг, трекінг, хеліскі, фрірайд, рафтинг тощо, екстремальний туризм містить різні спортивні види відпочинку, пов'язані з ризиком (11, с. 39–41).

До екстремального туризму належить різні пригодницькі тури, пригодницькі подорожі, відвідування екзотичних місць, вулканів, островів, водоспадів тощо із застосуванням нетрадиційних транспортних засобів, а також популярний відпочинок на гірськолижних курортах, участь в яких передбачає фізичну підготовку і майстерність учасників, полювання, риболовлю, фотополування. поїздки на мотосанях узимку чи джипах по важкодоступних місцевостях [11, с. 47–48].

Різноманітним аспектам розвитку екстремального туризму присвячені праці багатьох українських та іноземних науковців, серед яких В. Абрамов, О. Вабкін, В. Гулев, Р. Гусейнов, Ю. Дмитрієвський, А. Кізюн, Д. Мангушев, К. Оплаканець, А. Романов, В. Соколова, Н. Тимків, Я. Ярін та ін. Над ефективним розвитком екстремальних видів туризму у регіонах України займалися такі вітчизняні науковці, як А. Василюк, А. Романов, І. Свида, В. Притков, А. Жердьов та інші. Однак на сучасному етапі в наукових дослідженнях ще недостатньо уваги приділено належному місцю та ролі екстремального туризму в системі туризмологічних наук. Зокрема, у працях окремих українських науковців екстремальний туризм віднесено до активного, спортивного чи неорганізованого туризму (М. П. Крачило, А. Ю. Александрова, Н. Б. Біржаков, О. О. Любіцева) [57].

Також станом на сьогодні в науковій літературі існує значна кількість авторських визначень екстремального туризму, однак чіткого уніфікованого визначення цього виду туризму ще не розроблено.

Зокрема В. Абрамов визначає екстремальний туризм як різновид спортивного туризму, здійснення якого потребує спеціальних навичок, знань, техніки та екіпірування, пов'язаний з українськими граничними фізично-психічними можливостями людського організму в умовах чітко встановленого ризику, рівень допустимості якого визначається мінімальною ймовірністю заподіяння шкоди життю або здоров'ю туриста, у результаті чого людина отримує позитивний адреналін і незабутні враження [1].

«Адреналіновим туризмом» називає екстремальний туризм І. С. Смалі і визначає його як вид туризму і відпочинку, пов'язаний із певним ризиком для життя [66, с. 43].

На думку Р.Ю. Гусеймова, екстремальний туризм часто базується саме на страху перед смертю, болем і травмами, часом він «грає» на людських слабостях і страхах, а участь у таких заходах завжди вимагає від туриста максимально задіяти ресурси свого тіла. Науковець стверджує, що в кожному із занять, які пропонує екстремальний туризм, присутній ризик для туриста.

Під час організації та проведення екстрім-турів виникає значна потенційна небезпека для життя і здоров'я учасників. Зокрема, таким ризиком можуть бути:

- психофізіологічні навантаження;
- декомпресійна хвороба (захворювання, що виникає в організмі людини за швидкого переходу із середовища з підвищеним атмосферним тиском повітря у середовище з нижчим тиском [95]) і небезпека утоплених;
- гірська хвороба, небезпека зірватися з обриву або ж замерзнути, небезпека втратити керування і зазнати авіакатастрофу;
- ризик перекинутися в човні і потрапити в крижану воду гірської річки;
- можливість втратити свободу через перебування на забороненій території;
- травми, переломи, удари, хвороби, спровоковані умовами середовища перебування туриста тощо (116, 34).

За С. Фокінім поняття екстремального туризму характеризує види подорожей, що значно перевищують нормативні вимоги класифікатора спортивних подорожей, а також форми діяльності з підвищеним ризиком, які здійснюються під час спортивних походів або спеціалізованих змагань.

Як різновид туризму, який пов'язаний із певним ступенем ризику визначає екстремальний туризм М. Кляп [136]. На думку Н. Казанова, екстремальний туризм є різновидом туризму, який передбачає відвідування різноманітних природних або техногенних об'єктів, що мають певний ризик для здоров'я людини [33].

Дослідники В.Ю. Притков і А.Є. Жердьов екстремальний туризм трактують як вид туризму, який об'єднує всі подорожі, що пов'язані з активними способами пересування і відпочинку на природі й найвищим ризиком для життя та має на меті отримання нових відчуттів, вражень, поліпшення туристом фізичної форми і досягнення результатів [57].

На нашу думку, найбільш вдалим визначення спортивного туризму є визначення, яке запропонували А. О. Глебова, А. В. Зозуля, М. О. Солодовник (2017 р.). На думку згаданих авторів, екстремаль-

ний туризм – це вид пригодницького туризму, що характеризується відвідуванням природних або штучно створених людиною об'єктів, пов'язаних із певним ступенем ризику для туриста, під час якого відбувається мобілізація фізичних та психологічних резервів людини, у результаті якого вона отримує позитивний адреналін, емоції і незабутні враження [13, с. 4].

Висновок. Отже, можна стверджувати, що екстремальний туризм дозволяє пізнати найпрекрасніші куточки світу і пропонує неймовірні враження для туристів, але завжди пов'язаний з небезпекою, тому вимагає гарної фізичної та психологічної підготовки. Найпопулярніші види екстремального туризму: спелеотуризм, рафтинг, альпінізм і скелелазіння. Усі маршрути екстремального туризму мають різні категорії складності. Більшість не вимагає багаторічного досвіду і ретельних підготовок, і, зазвичай, вони до снаги будь-якій здоровій активній людині.

Список використаних джерел

1. Ведмідь Н.Г. Організація дозвілля туристів : навч. посіб. / Н.Г. Ведмідь. – Київ : КНТЕУ, 2015. – 85 с.
2. Екстремальний туризм [Електронний ресурс]. – URL: <https://www.studfiles.net/> (дата звернення: 03.10.2021).
3. Мезенцев К.В. Регіональне прогнозування соціально-економічного розвитку : навч. посіб. / К.В. Мезенцев. – Київ : Київський університет, 2014. – 82 с.